

Výroba

je cieľavedomá činnosť. Výsledkom sú statky a služby, ktoré slúžia na uspokojovanie ľudských potrieb.

Základné ciele výroby: kvantitatívne a kvalitatívne.

Kvantitatívne podnik si určí množstvo výrobkov, ktoré má v určitom čase vyrobiť.

Kvalitatívne **Produktivita** princíp maxima.

S danými vstupmi sa snaží podnik vyrobiť max. množstvo výstupov.

Produktivita sleduje vecnú stránku výroby = transformačný proces.

$$\text{Produktivita} = \frac{\text{výstup}}{\text{vstup}}$$

Hospodárnosť princíp minima.

Výrobné výstupy dosiahnuť s min. spotrebou výrobných vstupov.

Hospodárnosť sleduje organizačnú a hodnotovú stránku =

kombinačný a reprodukčný proces.

$$\text{Hospodárnosť} = \frac{\text{vstup}}{\text{výstup}}$$

Príprava výroby

Príprava výroby ovplyvňuje **úžitkovú hodnotu výrobkov a hospodárnosť pri ich výrobe.**

Vyjadruje ako je výrobok schopný uspokojiť určitú potrebu.

Výrobu nových výrobkov vyvolávajú: **nové potreby ľudí** (chrániť sa pred slnečným žiarením)
požiadavka uspokojovať staré potreby na vyššej úrovni

Má 7 častí:

1. **Marketingová príprava** (prieskum potrieb)
2. **Veda** prináša nové myšlienky, nápady, ktoré sú základom na vytvorenie nových výrobkov.
Výskum hľadá možnosti, ako uplatniť nové myšlienky, nápady v podobe nových výrobkov.
3. **Technická príprava**, práce technického charakteru, ktoré sú spojené s vývojom nového výrobku alebo zdokonalením už existujúceho výrobku.
 - **KONŠTRUKČNÁ** = projekt
 - **TECHNOLOGICKÁ** = postup výroby
4. **Ekonomická príprava**, určuje náklady a výnosy. Posudzuje efektívnosť výroby, normy spotreby.
5. **Organizačná príprava**, usporiadanie pracovísk do výrobných útvarov. Základným výrobným útvarom v ktorom prebieha výroba je dielňa.
6. **Nábeh výroby** (začatie výroby)
7. **Predajný marketing**

Druhy výrobných procesov

Výrobný proces = transformácia vstupov na výstupy. Dispozitívne výrobné faktory: plánovanie, organizácia, riadenie a kontrola.

Výrobný proces z hľadiska výrobného programu:

- **Hlavný** (pekárske výrobky v pekárňach)
- **Pomocný** (údržbárske a opravárske práce)
- **Vedľajší** (zabezpečuje všetky druhy energií pre podnik)
- **Pridružený** (vyrába výrobky, ktoré nesúvisia s výrobným programom podniku)

Výrobný proces z hľadiska zložitosti výrobkov:

- **Jednoduchý**, vyrábajú jednoduché výrobky. Operácie prebiehajú za sebou. (výroba dreveného vozíka)
- **Zložitý**, vyrábajú zložité výrobky. Skladá sa z čiastkových výrobných procesov. (výroba autobusu)

Výrobný proces z hľadiska prírody, človeka a techniky vo výrobe:

- **Prírodný** (dozrievanie obilia)
- **Pracovný** (výroba keramiky)
- **Automatický** (plnenie minerálnych vôd do fliaš)

Výrobný proces z hľadiska skladby výrobku:

- **Predzhotovujúca fáza** (úprava dreva na výrobu stenovej zostavy)
- **Zhotovujúca fáza** (vyrába jednotlivých častí stenovej zostavy)
- **Dohotovujúca fáza** vyrábajú sa z jednotlivých častí výrobky (montovanie stenovej zostavy)

Výrobný proces z hľadiska spôsobu výroby:

- **Pretržitý**, výroba sa preruší podľa organizácie práce alebo potreby podniku (výroba odevov)
- **Nepretržitý**, výroba sa preruší len vo výnimočných prípadoch (v elektrárňach)

- **Cyklický**, výroba sa opakuje v pravidelných cykloch (výroba motocyklov)
- **Necyklický**, nepravidelná výroba (výroba lode na objednávku)

Výrobný proces z hľadiska miery opakovateľnosti:

- **Hromadná** = znaky: stály výrobný program
zariadenia sú špecializované
technická príprava výroby je lacná
vysoká úroveň organizácie práce
- **Sériová**, druhy: veľkosériová, strednosériová, malosériová.
= znaky: kombinácia hromadnej a kusovej výroby
výroba sa prispôbuje trhu
využívajú univerzálne stroje
úroveň organizácie práce je nižšia
- **Kusová** = znaky: vysoká kvalifikácia robotníkov
veľa strojov a málo sa využívajú
individuálny charakter výrobkov
zložitá organizácia a riadenia výroby

Typy výroby (hromadná, sériová, kusová)
ovplyvňuje:

- technickú prípravu výrobu
- výrobný postup, strojové vybavenie, nástroje
- organizáciu a riadenie výrobného procesu
- kvalifikáciu výrobných robotníkov
- ekonomické výsledky výrobného procesu

Zákonitosti výrobného procesu

Proporcionálnosť (pomernosť)

Určuje v akom pomere majú byť zastúpené jednotlivé výrobné faktory (stroje, materiál, zamestnanci).
Vzniká, ak výrobný faktor chýba alebo je navyše.

Vo výrobe môže ísť o proporcionálnosť medzi: prácnosťou výroby a počtom robotníkov
jednotlivými operáciami
jednotlivými fázami výroby
jednotlivými pracoviskami

Paralelnosť (súbežnosť)

Súčasnne vykonávanie viacerých činností. Výhody: skráti sa výroba
urýchli sa dodanie výrobkov na trh
znížia sa náklady
zvýši sa zisk

Rytmickosť

Opakovanie výrobného procesu. Výhody: pravidelné dodávky
znižujú sa náklady
zvyšuje sa zisk
využívajú sa všetky výrobné faktory

Nepretržitosť

Výroba nezastavuje, operácie na seba plynulo nadväzujú. Prerušovať čo najmenej.

Najvyšší stupeň nepretržitosti:

- Pri nepretržitých výrobných procesoch = plynulá výroba (kontinuálna)
- Pri preržitých výrobných procesoch = prúdová výroba (jednotlivé práce na seba nadväzujú)

Výrobok

Je výsledkom výrobného procesu.

Môže mať rôzne formy:

- **Hotový** (finálny) výrobok = je určený na uspokojovanie konečných potrieb (párok v rožku)
- **Polotovár** (polovýrobok) = je hotovým výrobkom len z pohľadu podniku v ktorom bol vyrobený. Neuspokojuje konečné potreby spotrebiteľa. Do ďalšieho podniku vstupuje ako materiál a tam sa ďalej spracúva.
- **Nedokončený výrobok** = je výrobok na ktorom sa ešte neurobili všetky potrebné operácie. Tie sa však uskutočnia v podniku neskôr. (maľovanie keramiky)
- **Nepodarok** = výrobok nespĺňa požadované kritéria. (hmotnosť, kvalita, farba) Nemal by sa dostať na predaj. (televízor má poškodenú obrazovku)
- **Nový výrobok** = uspokojuje nové ľudské potreby alebo staré na vyššej úrovni. Môže byť nový pre:
výrobca – výrobok predáva už konkurenčný podnik
spotrebiteľa – výrobca už výrobok vyrába, môže sa rozšíriť okruh jeho spotrebiteľov

pre výrobcu i spotrebiteľa – výrobca vyvinie nový výrobok

Funkcie výrobku

Hovoria o tom ako je výrobok schopný uspokojovať konkrétne potreby. Úplný výrobok (marketingový) má všetky potrebné funkcie.

1. **Základná funkcia** predstavuje jadro výrobku . Odpovedá na otázku: Prečo si spotrebiteľ kupuje výrobok?
2. **Doplňková funkcia:** predstavuje strednú vrstvu výrobku. Odpovedá na otázku: Akým spôsobom uspokojuje spotrebiteľ svoju potrebu a aké ďalšie požiadavky kladie na výrobok?
 - Kvalita schopnosť plniť funkcie, pre ktoré bol vytvorený výrobok
 - Štýl vzhľad výrobku
 - Dizajn vzhľad užitočnosti
 - Doplňky sú nástrojom konkurencie
 - Obal = ochranná funkcia
 - manipulačná funkcia
 - informačná funkcia
 - propagačná funkcia
 - Značka označenie, napr. symbolom, číslom...
3. **Rozširujúca funkcia** výrobok v najširšom ponímaní = úplný výrobok
Obsah rozširujúcej funkcie: **dodávka, úverovanie, inštalácia, servis, záruka, služby pri predaji.**

Právna ochrana výrobkov

Zabezpečuje sa pomocou značiek. Značka sa stáva ochranou známkou po zápise do registra na **Úrade priemyselného vlastníctva SR**.

Ochranná známka je označenie, ktoré tvoria slová, písmená, číslice, kresby, tvar výrobku, jeho obal alebo ich kombinácie. Označenie je schopné rozlišovať výrobky a služby pochádzajúce od rôznych osôb a je zapísané do registra ochranných známk. OZ má splňať: rozlišovaciu schopnosť

ľahko zapamätateľná
ľahko vysloviteľná
dá sa preložiť do cudzích jazykov

nemôžu to byť: vulgarizmy, štátna zástava, znak, názvy ktoré by boli v rozpore s dobrými mravmi

Majiteľovi OZ vyplývajú z jej vlastníctva práva:

- Výlučné používanie OZ
- Používať s OZ značku
- Previesť známku na iného majiteľa
- Poskytnúť licenciu
- Pri nedovolenom používaní OZ na žalobu

Funkcie OZ: Rozlišovacia, Propagačná, Súťažná (Konkurenčná)

OZ môžu byť: Individuálne = slúžia na označenie výrobkov FO alebo PO (škoda, rajo)

Kolektívne = slúžia na označenie výrobkov FO alebo PO, ktoré sú nejakým spôsobom prepojené v podnikaní (Coop Jednota)

Privátne značky obchodné reťazce si nechávajú vyrábať tovary pod svojimi tzv. privátnymi značkami (Tesco). Je firma s reťazcami na viacerých miestach.

Medzinárodné OZ sú registrované Medzinárodným úradom Svetovej organizácii duševného vlastníctva v Ženeve.

Výrobný program

Je súhrn výrobkov, ktoré **môže** podnik v určitom období vyrábať. Vyjadruje sortiment a kvalitu výrobkov.

Predstavuje potenciálne možnosti výroby. Závisí od veľkosti podniku, od druhu a typu výroby. Nie je pevne určený, podnik ho môže meniť. Tieto zmeny nazývame **Inováciou výrobného programu**.

Každý podnik rieši 3 otázky: Čo vyrábať? Ako vyrábať? Pre koho vyrábať?

Pri zostavení výrobného programu podnik vychádza z:

- požiadaviek trhu

Sortiment výroby: široký, úzky, hlboký, plytký

- vlastných výrobných možností
- možnosti získania potrebných výrobných faktorov na trhu.
- ukazovateľov ekonomickej efektívnosti

Cieľom podniku je zostaviť taký výrobný program, ktorý zabezpečí: dosiahnutie čo najväčšieho podielu na trhu
dlhodobé dosahovanie zisku
najefektívnejšie využitie výrobných faktorov

Výrobný plán

Podnik **musí** pri zostavení výrobného plánu zohľadňovať momentálnu situáciu na trhu. V pláne určí, aké množstvo konkrétnych výrobkov sa má vyrobiť za určitý čas. (za 1 deň, mesiac, rok)

Konkretizuje výrobný program v objeme a čase.

Vo výrobnom pláne sa uvádza plánový objem výroby v rôznych merných jednotkách:

- naturálne jednotky (ks, m, kg, l...)
- peňažné jednotky (€)
- jednotky prácnosti (ks/h, m/h)

Výrobná kapacita

Je max. možný objem výroby požadovaného sortimentu v požadovanej kvalite, ktorý je podnik schopný vyrobiť pri daných technických podmienkach za určitý čas.

Označujeme ju aj ako výrobný potenciál alebo potenciálny výkon.

Spôsoby vyjadrenia výrobnéj kapacity:

- výstupná veličina = koľko výrobkov je možné najviac vyrobiť
- vstupná veličina = koľko materiálu je podnik schopný spracovať za určitý čas

Výrobnú kapacitu ovplyvňujú tieto faktory:

- stroje (najčastejšie)
- pracovná sila (výroba kraslíc)
- budovy, stavby, pôda (montážne haly)